

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om en reform av statens regionförvaltning

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om en reform av statens regionförvaltning (RP 13/2025 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för utlåtande till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Toni Tuomainen, finansministeriet
- specialsakkunnig Riikka Ristinen, arbets- och näringsministeriet
- ledande expert Tanja Ståhlberg, arbets- och näringsministeriet
- regeringssekreterare Anni Pietarinen, social- och hälsovårdsministeriet
- utvecklingschef Elina Korpi, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland
- utvecklingschef Arto Nykänen, UF-centret
- direktör Eerik Tarnaala, Regionförvaltningsverket i Södra Finland, ansvarsområdet för arbetarskydd
- enhetschef Marjaana Sauvola-Lukkari, Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland
- landskapsdirektör Riikka Pirkkalainen, Kajanalands förbund
- landskapsdirektör Jyrki Kaiponen, Mellersta Österbottens förbund
- utvecklingschef Outi Ervasti, Nylands förbund
- avtalsområdesansvarig Sari Jokikallas, Fackförbundet Pro rf
- huvudförtroendeman Michaël Vanamo, Förhandlingsorganisationen för offentliga sektorns utbildade FOSU rf
- huvudförtroendeman Jyri Saarikoski, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf
- professor Sami Moisio.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Finlands Kommunförbund
- Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf

Utlåtande AjUU 4/2025 rd

- STTK rf
- Akava ry
- Finlands näringsliv rf
- Företagarna i Finland rf.

Inget yttrande av

- Statens arbetsmarknadsverk.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Avsikten med propositionen är att reformera statens regionförvaltning, och propositionen innehåller ett förslag till lagstiftning om reformen (sammanlagt 290 lagar). Syftet med reformen av statens regionförvaltning är att stärka en enhetlig tillstånds- och tillsynspraxis oberoende av region och göra tillståndsprocesserna smidigare samt skapa en sektorsövergripande statlig regionförvaltning som bland annat möjliggör en lämplig arbetsfördelning mellan livskraftscentralerna och specialisering inom vissa kompetensområden.

I propositionen finns förslag till lag om Tillstånds- och tillsynsverket, lag om livskraftscentralerna och Sysselsättnings-, utvecklings- och förvaltningscentret och lag om tillsynsmyndigheten på Åland. I propositionen finns bestämmelser om ämbetsverkens organisation, ledning, resultatstyrning och ordnandet av deras förvaltning. Enligt propositionen ska de uppgifter som regionförvaltningsverken och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården sköter samt vissa uppgifter inom närings-, trafik- och miljöcentralernas ansvarsområde för miljön och naturresurserna skötas av Tillstånds- och tillsynsverket. Närings-, trafik- och miljöcentralernas uppgifter ska skötas av livskraftscentralerna till den del uppgifterna inte överförs till Tillstånds- och tillsynsverket. Ställningen och uppgifterna för Statens ämbetsverk på Åland förblir enligt förslaget desamma.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet går in på ärendet i fråga om sitt eget ansvarsområde.

Arbetarskyddet

Det föreslås att de nuvarande regionförvaltningsverkens uppgifter inom arbetarskyddet ska skötas vid en separat avdelning vid Tillstånds- och tillsynsverket. Avdelningen ska ha riksomfattande behörighet. Arbetarskyddsavdelningen leds av avdelningschefen för arbetarskyddsavdelningen. Beslutanderätten i arbetarskyddsavdelningens uppgifter ska tillkomma avdelningschefen, en enhetschef eller en annan tjänsteman enligt vad som bestäms i avdelningens arbetsordning. Avdelningschefen utfärdar avdelningens arbetsordning. Vid arbetarskyddsavdelningen avgörs alla ärenden som enligt lagbestämmelserna ankommer på avdelningen. Generaldirektören har inte så kallad övertagningsrätt i ärenden som ska avgöras av verkets arbetarskyddsavdelning.

Avdelningschefen för arbetarskyddsavdelningen ska enligt propositionen till åtskillnad från de övriga sektordirektörerna utnämnas till tjänsten tills vidare. Social- och hälsovårdsministeriet bereder utnämningen av avdelningschef, och utnämningsärendet avgörs av statsrådet. Generaldi-

Utlåtande AjUU 4/2025 rd

rektören ska höras före utnämningen. Avdelningschefen vid arbetarskyddsavdelningen utnämner enhetscheferna vid avdelningen och avdelningens övriga tjänstemän. I fråga om andra tjänster än chefstjänster är det möjligt att delegera utnämningsbehörigheten genom avdelningens arbetsordning.

Styrningen av arbetarskyddsuppgifterna ska enligt propositionen ordnas på ett sätt som avviker från myndighetens övriga uppgifter. Social- och hälsovårdsministeriet svarar för sektorstyrningen när det gäller arbetarskyddsavdelningen och ska i verkets resultatavtal upprätta ett separat avsnitt för avdelningen. Social- och hälsovårdsministeriet ska svara för beredningen av de budget- och ramförslag som gäller anslaget för arbetarskyddsavdelningen. Liksom för närvarande tas verksamhetsanslagen för arbetarskyddet upp under social- och hälsovårdsministeriets huvudtitel som ett eget omkostnadsmoment.

Enligt propositionen ska arbetarskyddet beaktas också i verkets ledningsmodell. Avdelningschefen för arbetarskyddsavdelningen svarar gentemot social- och hälsovårdsministeriet för avdelningens resultat och resultatmål. Beslut om skriftlig varning till avdelningschefen för arbetarskyddsavdelningen fattas av social- och hälsovårdsministeriet. Ministeriet avgör även en förvaltningsklagan till verket som gäller avdelningschefen för arbetarskyddsavdelningen. En förvaltningsklagan till verket över arbetarskyddsavdelningens eller dess tjänstemäns verksamhet avgörs av avdelningschefen för arbetarskyddsavdelningen.

Enligt 4 § i förslaget till lag om Tillstånds- och tillsynsverket är den avdelning som sköter arbetarskyddsuppgifterna oberoende vid skötseln av dessa uppgifter. Avdelningens verksamhet ska organiseras så att oberoendet och opartiskheten i dessa uppgifter tryggas. Arbetarskyddsavdelningen får inte ges sådana andra uppgifter som kan äventyra en behörig och oberoende skötsel av dessa uppgifter.

Den viktigaste ändringen i organiseringen av tillsynen över arbetarskyddet är att det vid Tillstånds- och tillsynsverket finns en enda, riksomfattande arbetarskyddsmyndighet på ämbetsverksnivå (verkets arbetarskyddsavdelning) i stället för de nuvarande fem regionala arbetarskyddsmyndigheterna, vars tillsynsbehörighet är begränsad till regionförvaltningsmyndighetens geografiska ansvarsområde, med några undantag.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser det motiverat att utvidga arbetarskyddstillsynens behörighet till att gälla hela landet. Arbetarskyddsmyndigheterna har enligt utredning till utskottet också i övrigt under de senaste åren förenhetligt sin verksamhet betydligt, så reformen utgör en konsekvent fortsättning på den tidigare utvecklingen. Att arbetarskyddsavdelningen har rikstäckande behörighet vid Tillstånds- och tillsynsverket ger möjlighet att gynna enhetliga förfaranden inom den praktiska inspektionsverksamheten samt en enhetlig avgörandepaxis för inspektionsverksamheten i hela landet. En mer enhetlig inspektionsverksamhet och beslutspraxis på riksnivå tjänar både arbetsgivarnas och arbetstagarnas intressen. Rikstäckande organisering möjliggör också service av jämn kvalitet och enhetligare handläggningstider oberoende av var arbetsplatsen finns geografiskt. Utskottet betonar att man i samband med reformen måste se till att arbetarskyddstillsynen har tillräckliga resurser.

Utlåtande AjUU 4/2025 rd

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet noterar att arbetarskyddstillsynens oberoende ställning baserar sig på den av Internationella arbetsorganisationen ILO:s allmänna konferens år 1947 antagna konventionen om arbetsinspektion inom industri och handel (konvention nr 81), som Finland ratificerade år 1949 (FördrS 44/1949). I konventionen finns bestämmelser om bland annat styrningen av arbetsinspektionerna, resurserna och verksamhetsförutsättningarna för dem samt om deras oberoende och om inspektörernas rättigheter och skyldigheter. Utskottet konstaterar utifrån inkommen utredning att oberoendet i arbetarskyddsverksamheten i huvudsak har beaktats väl i den nu aktuella propositionen. Ansvarsområdet för arbetarskyddsuppgifter vid Regionförvaltningsverket i Södra Finland har dock i sitt sakkunnigyttrande till utskottet lyft fram aspekter som hänför sig till verksamhetens oberoende i anslutning till 4, 5 och 8 § i lagen om Tillstånds- och tillsynsverket. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser det viktigt att förvaltningsutskottet ytterligare försäkras sig om att den föreslagna regleringen tryggar arbetarskyddstillsynens oberoende ställning i tillräcklig utsträckning.

Sakkunniga påpekade att varje arbetarskyddsområde för närvarande har en egen arbetarskyddsnämnd. I fortsättningen bestämmer avdelningschefen vid Tillstånds- och tillsynsverkets arbetarskyddsavdelning antalet arbetarskyddsnämnder och deras sammansättning för tre år i sänder. Vid utskottets sakkunnigutfrågning betonades vikten av att arbetsmarknadsparterna hörs på behörigt sätt i anslutning till arbetarskyddsnämnderna och att inte bara branschspecifika behov utan också regionala aspekter beaktas i nämndstrukturen. Dessutom påpekades det att propositionen inte bibehållit det gällande kravet om arbetarinspektörer med flera års praktisk yrkesarbetserfarenhet. Det betonades att det vid rekryteringen av resurser för arbetarskyddsinspektörer också i fortsättningen är viktigt att beakta att det inom personalen har tillräckligt många inspektörer med längre erfarenhet av yrkesarbete.

Tillsynen över arbetskraftsservicen

Bestämmelser om tillsynen över arbetskraftsservicen och om påföljderna för tillsynen finns för närvarande i lagen om ordnande av arbetskraftsservice (380/2023) och lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1290/2002). Från och med den 1 januari 2025 utövar regionförvaltningsverket tillsynen (regionförvaltningsverket i Västra och inre Finland). Regionförvaltningsverket övervakar lagenligheten i arbetskraftsmyndigheternas verksamhet i fråga om den offentliga arbetskraftsservicen och de uppgifter som hänför sig till den samt utvecklings- och förvaltningscentret när det sköter uppgifter enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. I anknytning till tillsynen ger regionförvaltningsverket också styrning i syfte att främja en lagenlig verksamhet. För skötseln av uppgiften har det inom regionförvaltningsverkets ansvarsområde för basservice, rättsskydd och tillstånd inrättats en enhet för arbetskraftsservice, som har anvisats tio årsverken. Enheten är verksam på riksnivå och har kontor på flera orter.

Enligt den nu aktuella propositionen överförs regionförvaltningsverkets uppgift att övervaka arbetskraftsservicen till det nya Tillstånds- och tillsynsverket. Sakkunniga har kritiserat att det i propositionen förblir oklart var och hur tillsynsuppgiften ska inrättas vid Tillstånds- och tillsynsverket och vilken ställning tillsynsuppgiften har i förhållande till de andra rättsskydds- och tillsynsuppgifter som överförs till verket. Dessutom har sakkunniga påpekat att tillsynsuppgiften för arbetskraftsservicen inte nämns särskilt i de föreslagna bestämmelserna om Tillstånds- och tillsynsverket. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet fäster uppmärksamhet vid de synpunkter

Utlåtande AjUU 4/2025 rd

som framförts ovan och betonar att tillsynen över arbetskraftsservicen är viktig för att främja tillgången till jämlik service och för att arbetskraftsmyndigheterna ska ha en enhetlig linje i sina avgöranden. Den samlade tillsynsuppgiften är omfattande och krävande, och tillsynen bidrar till att styra och stödja arbetskraftsmyndigheternas verksamhet.

Livskraft, sysselsättning och regional närvaro

De nya livskraftscentralernas uppgifter har ett nära samband med de livskraftsuppgifter som kommunerna inom centralens verksamhetsområde har, särskilt när det gäller sysselsättning, kompetent arbetskraft, hållbar tillväxt i företagsverksamheten och FoUI-verksamhet samt integration av invandrare och arbetskraftsinvandring. I uppgifter som gäller regional sysselsättning och tillgången på kompetent arbetskraft samarbetar livskraftscentralerna med sysselsättningsområdena.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet betonar vikten av ett nära samarbete mellan olika aktörer när det gäller att stödja den regionala livskraften. Till livskraftscentralernas uppgifter hör att stödja arbetskraftsmyndigheterna bland annat genom att upprätthålla en samlad bild av den regionala arbetsmarknaden och producera prognostiseringsuppgifter till stöd för arbetskraftsmyndigheterna. Centralerna ordnar också årliga samarbets- och uppföljningsdiskussioner för arbetskraftsmyndigheterna inom sitt eget område. Samtalen ska stödja utvecklingen av kommunernas verksamhet.

När det gäller främjande av arbetskraftsinvandring, integration av invandrare och goda relationer mellan befolkningsgrupperna har livskraftscentralerna till uppgift att främja utnyttjandet av arbetskraftsinvandring och internationell kompetens i enlighet med näringslivets behov i regionen. Dessutom ska livskraftscentralerna främja invandrades integration och sysselsättning samt goda relationer mellan befolkningsgrupperna. Inom den internationella arbetsförmedlingen samarbetar arbetskraftsmyndigheterna med Work in Finland, som inrättats av utvecklings- och förvaltningscentret KEHA och Business Finland. Utskottet konstaterar att inom den internationella rekryteringen måste arbetsfördelningen mellan aktörerna vara tydlig, så att det inte uppstår överlappningar eller oklarheter i skötseln av kundrelationerna. Dessutom måste överlappande roller undvikas i uppgifter som anknyter till integrationen.

Sakkunniga har lyft fram att statens regionförvaltning måste ha kännedom om de lokala förhållandena för att kunna bidra till att utveckla livskraften. Det betonades att regionförvaltningens närvaro är viktig särskilt i landskap där det råder särskilda förhållanden, såsom i östra och norra Finland, eller i landskap med strukturella utmaningar. Å andra sidan fästes uppmärksamhet också vid att landskapets kundvolym bör beaktas starkare. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet betonar betydelsen av kännedom om de regionala förhållandena och den lokala verksamhetsmiljön och anser det viktigt att man i samband med reformen tryggar en tillräcklig regional närvaro och de språkliga rättigheterna.

Personalens ställning och lagstiftningens ikraftträdande

Regionförvaltningsreformen innebär en betydande omorganisering av statens uppgifter mätt i årsverken (4 244 årsverken). Personalvolymen vid det nya riksomfattande Tillstånds- och till-

Utlåtande AjUU 4/2025 rd

synsverket uppskattas till 2 150 årsverken och vid de tio regionala livskraftscentralerna sammanlagt 2 014 årsverken.

Till Tillstånds- och tillsynsverket överförs i huvudsak tjänstemännen vid de nuvarande regionförvaltningsverken och tjänstemännen vid Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira). En betydande del av tjänstemännen vid NTM-centralernas ansvarsområde för miljö och naturresurser överförs också till Tillstånds- och tillsynsverket. Merparten av tjänstemännen inom ansvarsområdet för näringar, arbetskraft och kompetens vid NTM-centralerna och tjänstemännen inom ansvarsområdet för trafik och infrastruktur övergår till de tio livskraftscentralerna. Den personalresurs som överförs från ansvarsområdet för miljö och naturresurser föreslås uppgå till 388 årsverken. I samband med reformen överförs uppgifter från regionförvaltningen också till statens centrala ämbetsverk. Regionförvaltningsverkens nuvarande uppgifter inom konkurrens- och konsumentförvaltningen överförs till Konkurrens- och konsumentverket, och uppgifter som gäller djurens hälsa och välbefinnande samt livsmedel överförs till Livsmedelsverket. Från NTM-centralerna överförs uppgifter inom den offentliga persontrafiken till Transport- och kommunikationsverket (Traficom). Förvaltnings- och styrningsuppgifterna i anslutning till spaning efter skogsbränder överförs från regionförvaltningsverken till inrikesministeriet. Ställningen och uppgifterna för Statens ämbetsverk på Åland förblir desamma.

Enligt propositionen är reformen av statens regionförvaltning en fråga om omorganisering av statsförvaltningens funktioner, där statstjänstemannalagen (750/1994) iakttas. Enligt 5 a—5 c § i den lagen överförs tjänsterna och de tjänstemän som utnämnts till dem till samma ämbetsverk som uppgifterna överförs till. Om tjänstemannens uppgifter omfattar mer än hälften av de uppgifter som överförs, ska tjänstemannens tjänst överföras till det övertagande ämbetsverket. En tjänstemans övergång på basis av arbetsuppgifterna bedöms utifrån tjänstemannens befintliga tjänst, om tjänstemannen är utnämnd till ett tjänsteförhållande för viss tid eller om tjänstemannen i samband med reformen sköter uppgifter som omfattar personledning (chefsuppgifter) och som upphör. De ekonomiska resurser, personalresurser och andra resurser inom den interna förvaltningen som de uppgifter som överförs förutsätter överförs i motsvarande förhållande till det övertagande ämbetsverket. En tjänst kan överföras utan tjänstemannens samtycke, om den överförs inom eller till tjänstemannens pendlingsregion.

Enligt propositionen avses lagarna träda i kraft den 1 januari 2026. Sakkunniga har framfört att frågorna om behörighet, verksamhetsställen, personalflyttningar och organiseringen av de nya ämbetsverken på avdelnings- och enhetsnivå tar en så betydande mängd resurser och arbetstid i slutet av 2025 och början av 2026 att tjänsterna för och tillsynen över person- och företagskunderna kommer att äventyras. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet konstaterar att tidsplanen är mycket snäv och anser det viktigt att förvaltningsutskottet ytterligare granskar om det finns tillräckligt med tid för en god och hållbar administrativ beredning och för att säkerställa kontinuiteten i de lagfästa uppgifterna och kundtjänsterna innan lagstiftningen planeras träda i kraft. Slutligen betonar utskottet vikten av det mål som gäller arbete på flera orter samt av kommunikationen i anknytning till det och vikten av att projektet ges tillräckliga kommunikationsresurser.

Utlåtande AjUU 4/2025 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att förvaltningsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 29.4.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Saara-Sofia Sirén saml
vice ordförande Lauri Lyly sd
medlem Miko Bergbom saf
medlem Fatim Diarra gröna
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Minja Koskela vänst
medlem Mikko Lundén saf
medlem Anders Norrback sv
medlem Jorma Piisinen saf
medlem Mikko Polvinen saf
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Tere Sammallahti saml
medlem Timo Suhonen sd
ersättare Sara Seppänen saf
ersättare Markku Siponen cent.

Sekreterare var

plenarråd Miika Suves.

Utlåtande AjUU 4/2025 rd Avvikande mening

Avvikande mening

Motivering

Centerns medlemmar i arbetslivs- och jämställdhetsutskott vill betona att det uttryckligen är genomförandet av regionförvaltningsreformen som avgör hur bra eller dåligt reformen faktiskt lyckas. Regeringens största löfte i anknytning till reformen av regionförvaltningen är att tillståndsgivningen ska bli smidigare. Av många skäl är det fortfarande oklart hur detta kommer att genomföras. Lagstiftningen om tillståndsförfarandena har ännu inte lämnats till riksdagen.

Däremot kan man redan notera att reformen är förknippad med betydande risker som i värsta fall leder till att tillståndprocessen blir ännu långsammare och att centralförvaltningens styrnings- och beslutanderätt centraliseras på bekostnad av den regionala beslutanderätten samt att viktiga livskrafts- och tillståndstjänster centraliseras till orter långt från de egentliga objekten. Regeringen reformerar förvaltningen i första hand utifrån förvaltningens egna behov.

Det ter sig tyvärr som att alla ministerier har haft intresse att säkerställa sina egna ställningar, vilket har lett till att förvaltningen fortfarande ter sig indelad i olika sektorer. Dessutom har finansministeriet det övergripande ansvaret för bland annat den strategiska styrningen och resultatstyrningen. Risken är att man koncentrerar sig för mycket på excelstyrning i stället för att stödja och beakta regionernas starka sidor.

I stället för ett stuprörstänkande bör man se till att livskraftscentralerna blir en motor för tillväxt- och internationaliseringstjänsterna som fungerar mellan den nationella nivån och kommunerna. Reformen fokuserar alltför mycket på att omorganisera statens uppgifter. Det är viktigt att bygga upp ett starkt partnerskap för utveckling tillsammans med kommuner, landskap och näringsliv.

Risken är att reformen förlamar den nya organisationens serviceförmåga för flera år framåt, i synnerhet när det genomförs betydande sparåtgärder och organisationsreformer inom statsförvaltningen: sysselsättningsområdena, livskraftscentralerna och överföringen av Team Finlands utlandsfunktioner till utrikesministeriet. Därför är det viktigt att utveckla tjänsterna utifrån den respons som kommit in. Den förvirring som reformen orsakar måste kunna minimeras, särskilt eftersom tidsplanen för reformen är mycket stram.

Regeringen måste se till att helheten fungerar smidigt på alla håll i landet ända från start. Det är viktigt att till exempel tillståndsmyndigheterna känner till också det lokala näringslivets behov och särdrag.

Stöd för varje regions starka sidor och livskraft

För att stödja den regionala livskraften är det viktigt med ett nära samarbete mellan kommunerna, företagen och arbetsgivarna, välfärdsområdena, landskapsförbunden och andra aktörer. Det är också viktigt att noggrant identifiera och beakta kommunernas och städernas ökande betydelse för sysselsättningen, livskraften och tillväxten.

Utlåtande AjUU 4/2025 rd Avvikande mening

Genomförandet av reformen måste styras så att livskraftscentralerna verkligen kan möjliggöra tillväxt för företagen. Det behövs också en attityd där det nya tillståndsverket i högre grad än för närvarande är en kundorienterad rådgivningsorganisation.

Livskraftscentralerna måste ges en stark roll som en aktör som hjälper företagen att nå alla offentliga företagstjänster, såväl exportfrämjande tjänster som innovationsfinansiering och andra tillväxttjänster. För den kommunala och regionala ekonomin är det av enorm betydelse hur man ser till förutsättningarna för företagande och att människorna i regionen har arbete och tillräcklig utkomst. Regionernas styrkor och särskilda utmaningar bör beaktas bättre än planerat när det gäller de sakkunnigas placeringsorter.

I den modell som regeringen nu föreslår finns det en risk för att beslut om godkännande av ett projekt fattas på en helt annan ort av personer som inte känner till regionens utvecklingsobjekt och tillväxtpotential. Regionerna borde själva få bestämma sina naturliga samarbetsområden. Kännedomen om de regionala och lokala förhållandena och utnyttjandet av dessa kunskaper är ytterst viktiga vid genomförandet av regionförvaltningsreformen i fråga om Tillstånds- och tillsynsverket och i synnerhet i fråga om livskraftscentralerna.

I samband med reformen måste man säkerställa tillräcklig kännedom om näringslivet och företagen i regionen. Att regionförvaltningen är genuint närvarande är särskilt viktig i landskap där det råder särskilda förhållanden, såsom i östra och norra Finland, och i landskap med strukturella utmaningar. Propositionen väcker en oro för att statsförvaltningens regionala närvaro försämras i och med reformen. Man kan befara att de huvudsakliga verksamhetsställena småningom absorberar de övriga verksamhetsställets personal, att avstånden för att uträtta ärenden ökar och att den regionala kännedomen försvagas. Det hotar att urholka landskapets ställning. Det är olyckligt att regeringen Orpo på detta sätt förvandlar hela landskap till randområden när det gäller livskraftsfrågor och än en gång centraliserar tjänsterna.

Det gäller att vara försiktig så att det inte uppstår en osund förvaltningsrelaterad konkurrens mellan kommuner, livskraftscentraler och landskapsförbund, vilket inte skulle främja regional konkurrenskraft och gemensamma regionala visioner.

Det finns ett uppenbart behov av regionala nätverk och forum där man bygger upp en gemensam strategisk vision och förståelse, utbyter information och vid behov enas om gemensamma åtgärder. Det minskar stuprörstänkandet inom olika förvaltningsområden och stärker det breda regionala perspektivet så att utvecklingen av de största städerna och landsbygdsområdena beaktas i tillräcklig utsträckning.

Sammantaget måste man se till att regionförvaltningsreformen ökar och inte försvagar förtroendet för statens förmåga och vilja att vara närvarande och utveckla hela Finland på ett jämlikt sätt så att regionernas egna styrkor och resurser stöds.

Enheten för bevakning av allmänintresset

Regeringen har hittills varit trög när det gäller åtgärder för att påskynda tillståndsförfarandet. Nu föreslår regeringen att det i samband med regionförvaltningsreformen och i anslutning till statens

Utlåtande AJU 4/2025 rd Avvikande mening

tillstånds- och tillsynsverk inrättas en enhet för bevakning av allmänintresset. I detta avseende är det alltså inte enbart frågan om en förvaltningsreform utan snarare om att det skapas en helt ny instans som inte på något sätt bidrar till att förtydliga eller förenkla det miljörättsliga tillståndssystemet. Enligt propositionen ska enheten vara självständig och oberoende.

Regeringen föreslår nu alltså de facto ett arrangemang enligt vilket enheten för bevakning av allmänintresset vid Tillstånds- och tillsynsverkets miljöavdelning har rätt att överklaga ett beslut som miljöavdelningen har fattat om ett tillstånd enligt vattenlagen, miljöskyddslagen eller naturvårdslagen.

I den ena korridoren av ämbetsverket beviljas tillstånd och i den andra anförs besvär över dessa tillstånd. Det är en återgång till gårdagen. Ännu under valperioden 2015—2019, då Samlingspartiet var i regeringen, sloopades möjligheten för en myndighet att anföra besvär i samma ärende som den beslutat om.

I praktiken är många av de beslut som fattas inom ramen för begreppet allmänintresse inte enbart rättsliga till sin natur utan de bygger också på politiska och andra värderingar.

Det förutsätts prövning för att avgöra hur olika intressen som är motiverade med tanke på det allmänna intresset ska bedömas sinsemellan. En fråga kan beroende på ur vilket perspektiv den granskas antingen främja eller försvaga allmänintresset. De ställningstaganden och andra lösningar som tas fram av den enhet för bevakning av allmänintresset som regeringen föreslår kommer därför alltid i viss mån att grunda sig på politiska värderingar.

Politiska värderingsfrågor bör lösas av beslutsfattare som valts genom en öppen demokratisk process. De ska inte lösas genom att det inom en myndighet inrättas en egen besvärmyndighet, och dessutom så att innebörden och definitionen av allmänintresset hålls på en mycket allmän nivå. Förhållandet mellan det allmänintresse som bevakas av den föreslagna enheten och de allmänna intressen som avses i sektorslagarna förblir också oklart.

Redan det faktum att den föreslagna enheten har möjlighet att anföra besvär kan inverka på förloppet av tillståndsförfarandet, eftersom den avdelning som beviljar tillstånd måste ta hänsyn till att enheten, som finns inom samma myndighet, kan anföra besvär över beslutet.

Även om regeringen nu å andra sidan helt förnuftigt begränsar besvärprocesserna mellan olika statliga ämbetsverk, finns det nu en risk för besvärprocesser inom ett och samma ämbetsverk, vilket de facto innebär att tillståndsförfarandena inte påskyndas tillräckligt.

Centern anser att tillståndsförfarandena ska göras till en konkurrensfaktor genom att man ställer som mål att Finland ska ha den snabbaste och bästa tillståndprocessen i Europa före 2027. För att uppnå detta behövs det garantitider för tillståndsbehandlingen och att man övergår till en modell med ett enda serviceställe.

Den regleringslösning som regeringen nu föreslår om en myndighetsintern besvärsenhet som har omfattande befogenheter kan inte anses vara särskilt lyckad. Det finns anledning att ta fram en lösning som på ett genuint sätt lindrar byråkratin och förhindrar en besvärscirkus.

Utlåtande AjUU 4/2025 rd
Avvikande mening

Investeringar

Vikten av kännedom om de regionala förhållandena framhävs vid livskraftscentralerna också till exempel i samband med beslut om EU-finansiering. En fråga som anknyter till den regionala jämlikheten är hur livskraftscentralen kan stödja den regionala utvecklingen, till exempel genom att locka nya investeringar till regionen. Också ur denna synvinkel är det viktigt att säkerställa en tillräcklig nivå på kännedomen om de regionala förhållandena, tillgången till tjänster och verksamhetskapaciteten i regionen.

En fråga som väcker oro i många landskap är hur medlen från EU:s jordbruksfond kommer att fördelas. För närvarande allokeras jordbruksfondens medel till närings-, trafik- och miljöcentralerna, vilket med några undantag i praktiken innebär att finansieringen fördelas mellan landskapen. Propositionen ändrar tekniskt alla omnämmanden av NTM-centralerna till livskraftscentraler, vilket på ett radikalt sätt ändrar allokeringen av jordbruksfondens medel och utvidgar allokeringen från landskapen till livskraftscentralernas verksamhetsområden. Det medför en stor risk för att en del av landskapen kommer att förlora en stor del av finansieringen från jordbruksfonden. Jordbruksfondens finansieringsuppgifter bör även i fortsättningen skötas landskapsvis.

Avvikande mening

Vi föreslår

att förvaltningsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 29.4.2025

Tuomas Kettunen cent
Markku Siponen cent